

УДК 347.4

DOI 10.37749/2308-9636-2020-8(212)-6

Ю. Ю. Опанащук,

здобувач Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

СУЧАСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ЦИВІЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті проаналізовано основні нормативно-правові та правореалізаційні перешкоди на шляху розвитку та вдосконалення нотаріальної діяльності в Україні на сучасному етапі. Автором наголошено на тому, що політику вітчизняного законодавця щодо оптимізації нотаріату, на жаль, не можна назвати послідовною і однозначною, оскільки має місце ціла низка концептуальних проблем та законодавчих колізій, що унеможливають розвиток цього інституту і публічно-правової форми засвідчення цивільних правовідносин.

Зазначається, що шляхом правомірного і своєчасного вчинення нотаріальних дій вітчизняні нотаріуси надають публічну достовірність цивільно-правовим відносинам, що в окремих випадках виступають в якості юридичних фактів, які мають конститутивне значення. Такі умовиводи дозволили автору констатувати, що правозахисна функція нотаріату набуває характеру системоутворюючої ознаки стосовно активізації людського потенціалу в правовій сфері, оскільки виконувати обов'язки пересічного нотаріуса належним чином здатен не кожен уповноважений державою на вчинення таких дій суб'єкт.

У цьому контексті автор виділяє в якості ключових детермінант розвитку інституту нотаріальних послуг в Україні на сучасному етапі наступниціво європейських традицій та фундаментальний характер забезпечення правової безпеки цивільного обігу.

Організація та здійснення ефективної правозастосовної діяльності за допомогою нотаріальних органів є одним із пріоритетних напрямків стійкого розвитку держави і, водночас, виступає ще одним детермінантом у трансформаційних процесах нотаріату нової доби цифровізації, оскільки значення нотаріальних функцій зростає з кожною новою віхою розвитку української держави. У зв'язку з цим, автором визначено, що нотаріат в Україні давно став не просто юридичним органом, а важливим інститутом держави та суспільства в цілому, що здійснює публічно-правову діяльність, скеровану на захист прав та інтересів особи.

Ключові слова: нотаріус, нотаріальна діяльність, функції нотаріату, посвідчення правочинів.

У Конституції України визначено загальний вектор становлення правової держави, у межах якого прогресивно вдосконалюється механізм правового регулювання суспільних відносин та зростає роль багатьох класичних інститутів і форм реалізації громадянського суспільства, до якого цілком можна віднести і нотаріат. Поряд із цим, правову політику держави щодо нотаріальної діяльності не можна назвати послідовною та однознач-

ною, оскільки має місце ціла низка концептуальних проблем та законодавчих колізій, які об'єктивно перешкоджають розвитку цього інституту.

Вказані обставини в сукупності свідчать про необхідність теоретичного осмислення, систематизації, глибокого комплексного практично-орієнтованого дослідження сутності, функціональності регламенту і форми виразу правореалізаційної практики вітчизняного нотаріату

на сучасному етапі розвитку. Тому все згадане вище покликане сприяти відображенню сучасного стану права і формуванню адекватне розуміння його сутнісного змісту, дозволяє винайти перспективні напрямки поступального розвитку та виважено розставляти пріоритети правового впливу, і, зрештою, формулювати практичні пропозиції з удосконалення українського законодавства у сфері використання досвіду правореалізаційності нотаріальної діяльності.

Ступінь розробленості проблеми. До питань оптимізації нотаріальної діяльності у різні часи зверталися у своїх наукових працях такі відомі вчені як В. В. Баранкова, М. В. Бондарєва, М. М. Дякович, Л. В. Єфіменко, М. Б. Жужжалов, Ю. О. Заїка, К. Л. Зілкович, І. Л. Казаневич, О. П. Коляда, В. В. Комаров, С. П. Кондракова, В. М. Марченко, І. В. Спасибо-Фатеева, С. Я. Фурса, О. О. Шульга, І. А. Шундик, В. В. Ярков та ін. Водночас, вимушені констатувати, що ступінь розробленості теми дослідження характеризується тим, що у вітчизняній правовій науці правореалізаційна практика нотаріальної діяльності досі не зазнавала комплексного дослідження, а у написаних донині наукових працях розглядаються або лише окремі аспекти нотаріальних функцій, або лише окремі фрагментарні уривки з нормативно-правового регулювання у цій сфері.

Мета статті полягає в тому, щоб базуючись на ґрунтовному аналізі поглядів вітчизняних дослідників нотаріальної діяльності, виокремити основні сучасні детермінанти функціонування нотаріату.

Виклад основної частини дослідження. Шляхом правомірного і своєчасного вчинення нотаріальних дій вітчизняні нотаріуси надають публічній достовірності цивільно-правовим відносинам, що в окремих випадках виступають в якості юридичних фактів, які мають конститутивне значення. Діяльність нотаріату є різновидом правозастосовчої, юрисдикційної практики, і, за словами В. В. Комарова, зачіпає найбільш важливі та істотні аспекти здійснення прав фізич-

ними і юридичними особами, тому має здійснюватися в процесуальній формі, що забезпечує єдність і адекватність правового змісту та юридичної форми договору чи іншої юридично значущої дії, виявлення дійсного волевиявлення сторін та баланс публічних і приватних інтересів [1, с. 160].

Поряд із цим, роль нотаріату останнім часом зростає, що обумовлюється новими економічними відносинами, розвитком підприємницької діяльності, пов'язаної з оформленням і реєстрацією договорів, створенням різних форм власності, а також виникнення великої кількості угод, раніше невідомих нашому законодавству [2, с. 27]. Варто погодитися з В. В. Комаровим, який узагальнює, що сутність нотаріальної діяльності, її завдання свідчать про публічно-правову природу нотаріату як органу безспірної цивільної юрисдикції, оскільки при вчиненні нотаріальних дій і державні, і приватні нотаріуси рівною мірою реалізують усі функції нотаріальної діяльності: забезпечення безспірності та доказової сили документів, законності вчинюваних актів, сприяння фізичним та юридичним особам у здійсненні їхніх прав та законних інтересів [3, с. 155—156].

Водночас, якщо європейські традиції нотаріату можна вважати такими, що цілком сформовані, то вітчизняний нотаріат знаходиться в активній фазі їхнього напруження, що обумовлює зрозумілий науковий інтерес до дослідження вітчизняної правореалізаційної практики нотаріату на етапі трансформування нормативно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сучасній правовій системі нашої держави. Ще порівняно нещодавно радянський нотаріат розумівся як допоміжний правовий інститут, що виконував засвідчувальну функцію, але прагнення до ефективного використання його правової природи привело до формування нового праворозуміння з активним використанням потужного юридичного потенціалу нотаріату з метою більш оптимального захисту прав людини.

При цьому багатотисячолітня історія нотаріальних органів, як уточнює В. Чер-

ниш, підтверджує той факт, що цей інститут, на відміну від спірної судової юрисдикції, розвивався як безспірна публічна юрисдикція і виник як інститут громадянського суспільства, що забезпечував захист приватної власності і безспірність майнових прав, охорону всіх учасників цивільного обороту [4, с. 25].

У цьому контексті надзвичайно корисним є дослідження досвіду іноземних держав у аналізованій сфері, які мають не просто тисячолітні традиції нотаріальної діяльності, але й виступають так званими «експериментальними» майданчиками напрацювання та апробації різноманітних моделей у відмінних соціально-економічних умовах. Як відзначає В. В. Комаров, більше, ніж 70 країн світу мають нотаріат, заснований на традиціях писаного латинського права і при цьому в їхньому правовому просторі нотаріат розглядається як гарант найбільш важливих прав: власності, сімейних, підприємницьких тощо [1, с. 154]. Історично саме класична Європа стала територією, де локалізувалися активні процеси становлення нотаріату як правового інституту, що засвідчується багатовіковими традиціями становлення континентального нотаріату, який сформував загальносвітові стандарти і принципи нотаріальної практики. Сьогодні європейський нотаріат по праву вважається еталоном повноцінної реалізації правового потенціалу інституту нотаріату та є орієнтиром для розвитку цього інституту в нашій країні.

Прикметно, що в романських правових системах, як зазначає М. Б. Жужжалов, заява нотаріусу може бути подана будь-якою стороною угоди незалежно від іншої. Пояснюється це тим, що реєстр прав та договорів виконує принципово іншу функцію: крім реєстрації прав, має місце забезпечення публічності (гласності) договорів, що є елементом фактичного складу, з яким пов'язують виникнення не лише речового права, а й фіксації переваг перед іншими покупцями [5, с. 63—64]. Подібна практика поширена і в нашій державі. Водночас, як

слушно наголошує М. В. Бондарева, англо-американський варіант розвитку нотаріату не може бути вилученим зі списку альтернатив при визначенні можливого шляху реформування національної системи нотаріальних органів, оскільки це дозволить зробити нотаріат більш професійним, конкурентоздатним та надати йому гідне місце в правовій системі України [6, с. 159]. У цілому, процес трансформації правових систем передбачає деяку стандартизацію (універсалізацію) національних правових систем. У такому разі, за слухним твердженням В. Черниша, необхідно було б забезпечити не лише координацію законодавства і судової практики, а й тотальність поглядів, ідей, концепцій, у тому числі й стосовно конкретних способів і засобів побудови правової системи. Оптимізація міжнаціональної взаємодії правових систем має не представляти собою сукупність фактичних рекомендацій, а володіти інтегративними властивостями, забезпечувати взаємодію всіх її компонентів, одним із яких у перспективі стане система міжнаціональної взаємодії нотаріату [4, с. 25].

Серед порівняно нових способів ведення нотаріальної діяльності, поширених в іноземних державах, як відзначає С. Я. Фурса, є застосування електронних підписів та електронних систем обміну інформацією в нотаріальній діяльності, це досить поширене явище. Зокрема, у Франції функціонує спеціальна мережа, до якої підключені нотаріальні відділення, завдяки чому нотаріуси мають змогу обмінюватися необхідною інформацією між собою і з третіми сторонами, мати доступ до внутрішніх і публічних баз даних, пропонувати послуги із застосуванням електронного підпису, а також до мережі європейської бази даних, зокрема про заповіти, та до документів європейського нотаріату [7, с. 532].

З приводу окресленого питання існує багато практичних напрацювань, у тому числі з урахуванням іноземного досвіду. Зокрема, Т. Пашківська радить Україні перейняти досвід Грузії та деяких інших зарубіжних країн, де запроваджена си-

стема «Електронний нотаріус», що дозволяє зберігати на своїй платформі завірених копії документів громадянина в особистому кабінеті. При цьому фіксація і посвідчення інформації, що міститься на сайтах, використовується для підтвердження умов договорів-оферт, умов надання послуг та їх вартості, а також продажів товарів через мережу Інтернет; фактів надання послуг та їх якості (коли змістом цих послуг є створення, підтримка і наповнення Інтернет-ресурсів); умов тендерів і торгів на постачання продукції й надання послуг, умов держзакупівель та іншої інформації [8, с. 9–10]. За словами О. Ю. Кузьмінської, введення електронного нотаріату, безсумнівно, має більше переваг, ніж недоліків, до того ж більшість зарубіжних країн вже давно запровадили дану систему. Для впровадження в Україні е-нотаріату необхідно внести зміни до законодавства, де чітко прописати, які саме дії можуть вчинятися у цифровому форматі, що в сукупності приведе до збільшення доступності нотаріату для громадян в Україні та у збільшенні довіри суспільства до цього органу [9, с. 351]. Підсумовує всі ці слушні міркування В. М. Марченко, який наголошує, що переваги Е-нотаріату стосуються всіх аспектів нотаріального процесу і передбачають як оптимізацію діяльності нотаріуса, так і пришвидшення порядку вчинення нотаріальної дії, захисту прав її учасників. Впровадження Е-нотаріату матиме комплексний позитивний ефект, який виявиться у спрощенні порядку вчинення нотаріальних дій, а також у зберіганні та обміні інформацією про вчинені нотаріальні дії [10, с. 45].

Проте неможливо ігнорувати й низку складнощів, з якими стикається нотаріальна процедура у ході правозастосування. За словами О. Неліна, нотаріуси України намагаються застосовувати при вчиненні нотаріальних дій сучасні електронні технології. Однак моніторинг застосування посадовими особами селищних, сільських рад при вчиненні нотаріальних дій сучасних електронних технологій засвідчує, що вони ніколи або

найближчим часом не зможуть передавати заяви до юридичних та фізичних осіб за допомогою програмно-технічних засобів та мережі Інтернет [11, с. 22]. Опосередковано погоджується з такою точкою зору і Ю. О. Заїка, дослідження якого стосуються здебільшого спадкових правовідносин, але у цьому контексті вчений зауважив, що квазінотаріальне посвідчення заповітів у лікарнях, будинках престарілих, виправно-трудовах установах тощо на практиці стикається з чисельними законодавчими колізіями, яких у випадку виключно нотаріального засвідчення правочинів різного виду можна легко було б уникнути. Так, згідно зі спостереженнями вченого, посадові особи вказаних закладів вчиняють посвідчувальні дії формально, оскільки головний лікар, наприклад, з хворим практично не зустрічається, його дієздатність перевірити не може, оскільки не може бути лікарем-куратором кожного відділення [12, с. 48]. Прикметно, що така практика поширена також і за законодавством інших країн. Наприклад, у Сполучених Штатах Америки, згідно з результатами дослідження М. В. Бондарева, окрім нотаріусів, повноваженнями по вчиненню нотаріальних дій законодавствами окремих штатів наділяються і певні посадові особи, які можуть бути умовно поділені на 2 групи: особи, компетенція яких визначена законом і не потребує додаткового підтвердження, та особи, право вчиняти нотаріальні дії яких має підтверджуватися в кожному конкретному випадку локальними нормативними актами [6, с. 154].

Таким чином, можна констатувати, що правозахисна функція нотаріату набуває характеру системоутворюючої ознаки стосовно активізації людського потенціалу в правовій сфері, оскільки виконувати обов'язки пересічного нотаріуса належним чином здатен не кожен уповноважений державою на вчинення таких дій суб'єкт. Дійсно, як зосереджують нашу увагу В. В. Комаров і В. Б. Баранкова, у посвідченні правочину бере участь певне коло суб'єктів нотаріального процесу (особисто заінтересовані осо-

би) — ініціатори вчинення нотаріальної дії, їх представники, органи опіки та піклування, інші заінтересовані особи, що притягуються нотаріусом [13, с. 148].

У цьому контексті інститут нотаріальних послуг, що сягає своїм корінням глибинних європейських традицій, посідає особливе місце, а його діяльність набуває фундаментального значення у питаннях забезпечення правової безпеки цивільного обігу, оскільки ключовою метою діяльності нотаріуса як провайдера реалізації конституційного права на кваліфіковану юридичну допомогу є, серед іншого, посвідчення правочинів. Як справедливо відзначає М. М. Дякович, права на нерухоме майно виникають не з моменту їх державної реєстрації, а з моменту нотаріального посвідчення договору. Оскільки державна реєстрація визначається як технічна процедура визнання державою права власності на нерухоме майно, яка здійснюється шляхом внесення відповідних записів до держреєстру [14, с. 75]. Виняткова роль, яку відіграє нотаріальне посвідчення правочинів, є беззаперечною правовою аксіомою впродовж уже багатьох років. Багатовекторність реєстрації, її різне призначення та правові наслідки, як відзначає І. В. Спасибо-Фатеева [15, с. 147], обумовлюють той факт, що нотаріальні органи є складовою частиною правової системи будь-якої країни, адже здійснювані нотаріусами функції об'єктивно необхідні й затребувані суспільством. Як стверджують К. Чижмарь, Г. Дьоміна, наділення нотаріуса певною частиною функцій державного реєстратора прав на нерухоме майно дозволить забезпечити належний рівень захисту гарантованих Конституцією України речових прав фізичних та юридичних осіб на нерухоме майно шляхом мінімізації кількості інстанцій, отримання інформації, яка потрібна для вчинення нотаріальних дій, та впроваджує принцип «єдиного вікна», коли нотаріус сам організовує роботу з Державним реєстром речових прав на нерухоме майно шляхом отримання необхідних відомостей для вчинення нотаріальних дій з нерухомим майном та

одночасним здійсненням процедури державної реєстрації речового права, що виникла внаслідок посвідчення ним правочинів чи видачею свідоцтва про право на спадщину, предметом яких є нерухоме майно [16, с. 15].

Сучасний етап розвитку вітчизняного суспільства пов'язаний також і з пріоритетом загальнолюдських цінностей і характеризується певною видозміною функцій національних судів, оскільки жодна судова справа не може відбутися без належного процесу доказування з використанням оригіналів або завірених у встановленому порядку копій. І тут неминучим є також звернення до нотаріальної процедури засвідчення чи забезпечення доказів. Тому розробка наступних питань щодо державної реєстрації нотаріусами правочинів різного виду та наступне забезпечення доказів, по-перше, дозволяє знайти рішення комплексу проблемних питань, що виникають у ході розгляду та вирішення спору, а по-друге посилює правозахисні функції інституту нотаріату в Україні, оскільки і сам нотаріус може бути учасником судового провадження (і як сторона спірних правовідносин, і як свідок у відповідній справі). За загальним правилом, сформульованим К. Л. Зілкович, нотаріус може брати участь у цивільній справі, яка розглядається судом як у позовному, так і в окремому провадженні. При цьому у справах про оскарження нотаріальних дій, відмову у їх вчиненні, нотаріальних актах, які розглядаються судом у порядку позовного провадження, нотаріус притягується у справах про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконних або недбалих дій нотаріуса. Можливість пред'явлення до нотаріуса позову про відшкодування шкоди означає можливість його участі в якості третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, в іншій справі, пов'язаній із цією справою преюдиційним зв'язком. Нотаріус може брати участь також і при розгляді справ окремого провадження. Наприклад, продовжує автор, він може залучатися в якості заінтересованої особи у справах про встановлення факту

належності правостановлюючих документів певній особі. В тих же випадках, коли нотаріус не має жодної юридичної заінтересованості у розгляді справи, він може залучатися до участі у справі лише як свідок [17, с. 420]. Або інший приклад, зі згаданих нами вище спадкових правовідносин. Якщо такі справи доходять до суду, то у справах про спадкування чи про визнання недійсним правочину, вчиненого у нотаріальній формі, нотаріус (чи особа, яка його замінила) не може бути відповідачем, оскільки він у цьому випадку не є суб'єктом спірних матеріальних правовідносин. У таких справах нотаріус не має жодної заінтересованості й тому може брати участь у них тільки як свідок.

За словами І. В. Спасибо-Фатєєвої, можливість пред'явлення до нотаріуса позову про відшкодування шкоди автоматично означає можливість його участі в якості третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору в іншій справі, пов'язаній із цією справою преюдиційним зв'язком [18, с. 11–12]. При цьому цілком не можна погодитися з О. Грибановою, яка, посилаючись на п. 5 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 2 від 31.02.1992 р. «Про судову практику у справах за скаргами на нотаріальні дії або відмову в їх вчиненні», вказує, що у справах за скаргами на нотаріальні дії або відмову в їх вчиненні, відповідно, нотаріуси та інші органи, що виконують нотаріальні дії, беруть участь як зацікавлені особи [19, с. 88].¹ Наприклад, К. Л. Зілкович запе-

рече проти цього з тих міркувань, що вказана постанова відносила цю категорію справ до справ окремого провадження згідно з положеннями ЦПК України 1963 р., чинна редакція не відносить цю категорію справ до окремого провадження. А виходячи з того, що заінтересовані особи — це особи, які беруть участь у справах саме окремого провадження (ч. 2 ст. 26 ЦПК України), то закон не дає підстав для ствердження про процесуальний статус нотаріуса у справах про оскарження нотаріальних дій, відмови у їх вчиненні, нотаріальних актів саме як заінтересованої особи [17, с. 418].

Висновки. Підсумовуючи все наведене вище, вважаємо за доцільне сформулювати наступні висновки щодо ключових детермінант нотаріальної діяльності сьогодні. Нотаріат в Україні давно став не просто юридичним органом, а важливим інститутом держави та суспільства в цілому, що здійснює публічно-правову діяльність, скеровану на захист прав та інтересів особи. Як було переконливо продемонстровано вище, організація та здійснення ефективної правозастосовної діяльності за допомогою нотаріальних органів є одним із пріоритетних напрямків стійкого розвитку держави і, водночас, виступає ключовим детермінантом у трансформаційних процесах нотаріату нової доби цифровізації, оскільки значення нотаріальних функцій зростає з кожною новою віхою розвитку української держави.

Список використаної літератури

1. Комаров В. Український нотаріат: перспективи розвитку. Бюлетень міністерства юстиції України. 2012. С. 153–161.
2. Нотаріат в Україні: навч. посіб. (2-е вид., стереотип.) / за ред. Ю. В. Шкітіна. Київ: КНТ, 2008. 680 с.
3. Черниш В. Нотаріат України на шляху до європейських та міжнародних стандартів. Юридична Україна. № 2. 2013. С. 21–25.

¹ Грибанова О. Процесуальний статус нотаріуса в цивільному судочинстві. Нотаріат для вас. 2010. № 10. С. 88.

4. Жужжалов М. Б. Требование о государственной регистрации перехода права собственности // В сб.: Проблемы регистрации прав, фиксации и удостоверения юридических фактов гражданского права. М.: Статут, 2013. С. 61—109.
5. Бондарева М. В. Англосаксонський нотаріат: особливості організації та функціонування. Університетські наукові записки. 2006. № 3—4 (19—20). С. 153—159.
6. Теорія нотаріального процесу: наук.-практ. посіб. / за заг. ред. С. Я. Фурси. Київ: Алєрта, 2012. 920 с.
7. Пашковська Т. «Електронний нотаріат»: необхідність назріла. Юридична газета. 2013. № 13. С. 8—10.
8. Кузьмінська О. Ю. Електронний нотаріат. 2013. ЮСБНУ. С. 350—352.
9. Марченко В. М. Окремі питання впровадження в Україні системи е-нотаріату. Прикарпатський юридичний вісник. № 1 (30). 2020. С. 42—46.
10. Нелін О. Нотаріат і квазінотаріат в Україні: окремі дискусійні питання. Юридична Україна. № 8. 2012. С. 19—22.
11. Заїка Ю. О. Форми заповіту: шляхи вдосконалення. Вісник Академії адвокатури України. 2006. № 1. С. 47—52.
12. Комаров В. В. Нотаріат в Україні: підручник / В. В. Комаров, В. Б. Баранкова. Харків: Право, 2011. 384 с.
13. Дякович М. М. Нотаріус як державний реєстратор прав на нерухоме майно за законодавством України. Бюлетень міністерства юстиції України. 2014. С. 73—77.
14. Спасибо-Фатеева І. В. Регистрация, ее значение и последствия (обзорный анализ украинского законодательства) // В сб.: Проблемы регистрации прав, фиксации и удостоверения юридических фактов гражданского права. М.: Статут, 2013. С. 147—160.
15. Чижмарь К., Дьомкіна Г. Правовий статус нотаріуса у процесі державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень за законодавством України. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2012. № 9. С. 6—15.
16. Зілкович К. Л. Нотаріус як учасник цивільного процесу. Актуальні проблеми держави і права. 2012. № 4. С. 416—420.
17. Спасибо-Фатеева І. В. Висновок щодо можливості участі нотаріуса у судових справах з приводу визнання недійсним нотаріального посвідченого договору іпотеки (з майновим поручителем). Мала енциклопедія нотаріуса. 2007. № 1. С. 7—12.
18. Грибанова О. Процесуальний статус нотаріуса в цивільному судочинстві. Нотаріат для вас. 2010. № 10. С. 87—88.

References

1. Komarov V. Ukrainian notary: prospects for development. Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine. 2012. Pp. 153—161.
2. Notary in Ukraine: a textbook (2nd ed., Stereotype.) / ed. Yu. V. Shkitin. Kyiv: KHT, 2008. 680 p.
3. Chernysh V. Notary of Ukraine on the way to European and international standards. Legal Ukraine. № 2. 2013. Pp. 21—25.
4. Zhuzhzhhalov M. B. Requirement for state registration of the transfer of ownership // In: Problems of registration of rights, fixation and certification of legal facts of civil law. M.: Statute, 2013. Pp. 61—109.
5. Bondareva M. V. Anglo-Saxon notary: features of organization and functioning. University scientific notes. 2006. № 3—4 (19—20). Pp. 153—159.
6. Theory of the notarial process: Scientific and practical manual / For general. ed. S. J. Fursey. Kyiv: Alerta, 2012. 920 p.
7. Pashkovskaya T. «Electronic notary»: the need is ripe. Legal newspaper. 2013. № 13. Pp. 8—10.
8. Kuzminskaya O. Y. Electronic notary. 2013. YUSBNU. Pp. 350—352.
9. Marchenko V. M. Some issues of implementation in Ukraine of the e-notary system. Prykarpattya Legal Bulletin. № 1 (30). 2020. Pp. 42—46.
10. Nelin O. Notary and quasi-notary in Ukraine: some debatable issues. Legal Ukraine. № 8. 2012. Pp. 19—22.
11. Zaika Y. O. Forms of will: ways to improve. Bulletin of the Academy of Advocacy of Ukraine. 2006. № 1. Pp. 47—52.

12. Komarov V. V. Notary in Ukraine: a textbook / V. V. Komarov, V. B. Barankova. Harkiv: Pravo, 2011. 384 p.
13. Dyakovych M. M. Notary as a state registrar of rights to immovable property under the laws of Ukraine. Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine. 2014. Pp. 73—77.
14. Spasibo-Fateeva I. V. Registration, its significance and consequences (review analysis of Ukrainian legislation) // In: Problems of registration of rights, fixation and certification of legal facts of civil law. M.: Statute, 2013. Pp. 147—160.
15. Chizhmar K., Demkina G. Legal status of a notary in the process of state registration of real rights to immovable property and their encumbrances under the laws of Ukraine. Bulletin Ministry of Justice of Ukraine. 2012. № 9. Pp. 6—15.
16. Zilkovich K. L. Notary as a participant in civil proceedings. Current issues of state and law. 2012. № 4. Pp. 416—420.
17. Spasibo-Fateeva I. V. Conclusion on the possibility of participation of a notary in court cases concerning the invalidation of a notarized mortgage agreement (with a property guarantor). A small encyclopedia of a notary. 2007. № 1. Pp. 7—12.
18. Grybanova O. Procedural status of a notary in civil proceedings. Notary for you. 2010. № 10. Pp. 87—88.

Опанащук Ю. Ю. Современные детерминанты нотариальной деятельности: цивилистический аспект.

В статье проанализированы основные нормативно-правовые и правореализационные препятствия на пути развития и совершенствования нотариальной деятельности в Украине на современном этапе. Автором отмечено, что политику отечественного законодателя по оптимизации нотариата, к сожалению, нельзя назвать последовательной и однозначной, поскольку имеет место целый ряд концептуальных проблем и законодательных коллизий, которые делают невозможным развитие этого института и публично-правовой формы удостоверения гражданских правоотношений.

Отмечается, что путем правомерного и своевременного совершения нотариальных действий отечественные нотариусы предоставляют публичную достоверность гражданско-правовым отношениям, в отдельных случаях выступают в качестве юридических фактов, имеющих конститутивное значение. Такие умозаключения позволили автору констатировать, что правозащитная функция нотариата приобретает характер системообразующего признака по активизации человеческого потенциала в правовой сфере, поскольку исполнять обязанности рядового нотариуса надлежащим образом способен не каждый уполномоченный государством на совершение таких действий субъект.

В этом контексте автор выделяет в качестве ключевых детерминант развития института нотариальных услуг в Украине на современном этапе преимущество европейских традиций и фундаментальный характер обеспечения правовой безопасности гражданского оборота.

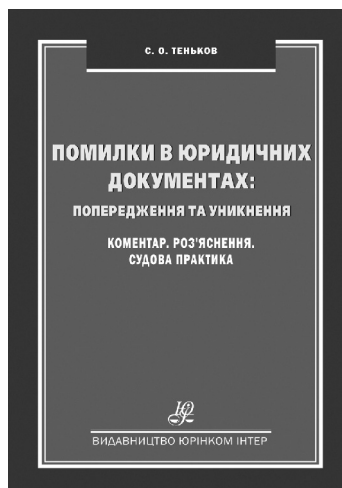
Организация и осуществление эффективной правоприменительной деятельности с помощью нотариальных органов является одним из приоритетных направлений устойчивого развития государства и одновременно выступает еще одним детерминантом в трансформационных процессах нотариата нового времени цифровизации, поскольку значение нотариальных функций растет с каждой новой вехой развития украинского государства. В связи с этим автором определено, что нотариат в Украине давно стал не просто юридическим органом, а важным институтом государства и общества в целом, осуществляющим публично-правовую деятельность, направленную на защиту прав и интересов человека.

Ключевые слова: нотариус, нотариальная деятельность, функции нотариата, удостоверение сделок.

Opanashchuk Yu. Yu. Current determinants of notarial activity: civilistic aspect.

The article analyzes the main legal and enforcement obstacles to the development and improvement of notarial activity in Ukraine at the present stage. The author emphasizes that the policy of the domestic legislator in relation to the optimization of notaries, unfortunately, cannot be called consistent and unambiguous, as there are a number of conceptual problems and legislative conflicts that prevent the development of this institution and public law certification of civil relations. It is noted that by lawful and timely notarial acts domestic notaries provide public credibility to civil law relations, which in some cases act as legal facts that have constitutive significance. These conclusions allowed the author to state that the human rights function of the notary acquires the character of a system-forming feature in relation to the activation of human potential in the legal sphere, as not every state authorized to perform such actions is properly capable of performing the duties of an ordinary notary. In this context, the author identifies as key determinants of the development of the institute of notarial services in Ukraine at the present stage the succession of European traditions and the fundamental nature of legal security of civil circulation, as the key goal of the notary as a provider of constitutional rights to qualified legal aid. digital form. At the same time, the organization and implementation of effective law enforcement activities with the help of notarial bodies is one of the priorities of sustainable development of the state and, at the same time, is another determinant in the transformation processes of notaries of the new era of digitalization. In this regard, the author determined that the notary in Ukraine has long become not just a legal body, but an important institution of the state and society as a whole, carrying out public law activities aimed at protecting the rights and interests of the individual.

Key words: notary, notarial activity, functions of notary, certificate of transactions.

С. О. Теньков. Помилки в юридичних документах: попередження та уникнення. Коментар. Роз'яснення. Судова практика: наук.-практ. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 256 с.

ISBN 978-966-667-761-0

У книзі за матеріалами судової практики наводиться системний аналіз найбільш поширених і небезпечних помилок у юридичних документах (договори та документи, що оформлюють їх виконання, процесуальні судові документи, податкові та трудові). Крім розгляду самих помилок, автор пропонує найбільш оптимальні варіанти їх уникнення та попередження, розглядаються можливі альтернативні варіанти.